

11

**İtalyan Kaynaklarında
Bir Kahraman:
Yörük Ali Efe**

**A Hero in
Italian Sources:
Yörük Ali Efe**

Mevlüt Çelebi

İtalyan Kaynaklarında Bir Kahraman: Yörük Ali Efe

*Mevlüt Çelebi**

Özet

Türklerin Anadolu'da işgalcilere karşı verdiği İstiklal Mücadelesi'nin bilinen, bilinmeyen ve isimsiz pek çok kahramanı vardır. Onlardan birisi de, mütevazılığıyla diğer Kuvâ-yı Milliyecilerden ayrılan Yörük Ali Efe'dir. Yörük Ali Efe, Yunanlılara karşı mücadele ederken İtalyanlarla muhatap olmak durumunda kaldı. Esasen İtalyanlar, işgal bölgelerinde faaliyet gösteren Kuvâ-yı Milliyecilerin faaliyetlerini yakından takip ettiler. En fazla ilgi gösterdikleri kişilerden birisi de Yörük Ali Efe olmuştur. Çeşitli vesilelerle görüşmüşler ve iş birliği yapmışlardır. İtalyan askeri yetkililer raporlarda Yörük Ali Efe ve faaliyetleri hakkında bilgiler vermişlerdir. Aynı dönemde fazla olmamakla birlikte İtalyan gazeteleri de kendisinden söz etmiştir. Ancak zafer kazanıldıktan sonra daha fazla bilgiler verdiklerini tespit ettik. Onlardan en önemlisi Filippucci Giustiniani'nin Yörük Ali Efe ile karşılaşmasını anlattığı yazıdır. Bu yazı ilk olarak 3 Kasım 1922 tarihli *Il Messaggero* gazetesinde yayınlandı. Giustiniani, daha sonra yayınlanan hatıra niteliğindeki kitabında bu görüşmeyi daha geniş bir şekilde anlatmıştır. Bu karşılaşmada Yörük Ali Efe'nin mantıklı, eleştirel ve haklı söz ve yaklaşımları İtalyan gazetecinin dikkatini çekmiştir. Efenin bir filozof derinliğindeki kısa ve keskin yorumları İtalyan gazetecinin kendisine olan saygısını artırmıştır. Ancak Yörük Ali Efe'nin İtalyanlar üzerindeki etkisi gazetecilerle sınırlı kalmamıştır. Millî Mücadele yıllarında kendisini tanıyan bazı İtalyan subaylar da yıllar sonra Yörük Ali'nin kahramanlığından övgüyle bahsetmişlerdir.

Anahtar Kelimeler

Millî Mücadele, Kuvâ-yı Milliye, Yörük Ali Efe, İtalya ve Kuvâ-yı Milliye, İtalyan Basını ve Yörük Ali

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, mevlutcelebi[at]yahoo.com, ORCID: 0000-0001-8244-661X

A Hero in Italian Sources: Yörük Ali Efe

Abstract

There are many known, unknown and unnamed heroes of the National Struggle. One of them is Yörük Ali Efe, who differed from other National Forces members with his modesty. Yörük Ali Efe had to deal with the Italians while fighting against the Greeks. Especially Italians closely followed the activities of the Kuvâ-yı Milliye members operating in the occupied regions. One of the people they showed the most interest was Yörük Ali Efe. They met and collaborated on various occasions. In the reports sent by the Italian military officials, they gave information about Yörük Ali Efe and his activities. In the same period, although not much, Italian newspapers also talked about him. However, we found that they gave more information after the victory was won. The most important of them is the article by Filippucci Giustiniani in which he describes his encounter with Yörük Ali Efe. This article was first published in the newspaper *Il Messaggero*, November 3, 1922. Giustiniani described this meeting in more detail in his memoir, which was published later. In this encounter, Yörük Ali Efe's logical, critical and rightful words and approaches attracted the attention of the Italian journalist. Efe's short and sharp comments with the depth of a philosopher increased the Italian journalist's respect for him. However, the influence of Yörük Ali Efe on Italians was not limited to journalists. Some Italian officers who knew him during the years of the National Struggle also spoke highly of Yörük Ali's heroism years later.

Keywords

National Struggle, National Forces, Yörük Ali Efe, Italy and National Forces, Italian Press and Yörük Ali

1. Giriş

İzmir ile başlayan Yunan işgalinin Aydın istikametine doğru genişlemesi üzerine Kuvâ-yı Milliye olarak isimlendirilen kuvvetlerle direniş gösterildi. Bu kuvvetlerin arasında bazı muvazzaf ve emekli askerler, gönüllüler ve bölgede eşkıyalık yapan bazı efe ve zeybekler yer alıyordu. Bu efelerden birisi de 1895'te Aydın'ın Sultanhisar ilçesine bağlı Kavaklı köyünde doğan Yörük Ali Efe'dir. I. Dünya Savaşı yıllarında İzmir'de Depo Alayı'nda askerlik görevini yapan Yörük Ali, Ermeni bir subayının yoktan bir bahaneyle tokat atması üzerine Kafkas Cephesi'ne sevk edilirken kaçarak köyüne gitti. Bir süre Aydın dağlarında dolaştıktan sonra Alanyalı Molla Ahmet Efe müfrezesine katıldı. Yörük Ali Efe daha sonra çok samimi olduğu arkadaşı Kılloğlu Hüseyin ile de burada tanıştı. Kısa zamanda Molla Ahmet Efe'nin ve tüm kızanların güven ve sevgisini kazanarak grupta ikinci adam konumuna yükseldi. Alanyalı Molla Ahmet'in Bozdoğan Kavaklıdere baskınında ölmesi üzerine müfrezenin başı olarak 1918 yılı ortalarına kadar bölge dağlarında dolaştı. Bu tarihte hükûmetin himayesine sığınarak eşkıya takibi ile görevlendirildi. Çetenin dağılmasıyla birlikte Yörük Ali ile Kılloğlu Hüseyin bir müddet beraber gezdiler, daha sonra ayrılarak ayrı ayrı çeteler teşkil ettiler.

Yörük Ali Efe 1918 sonlarında memleketi Sultanhisar'a geri döndü. Aydın'ın Yunanlılar tarafından işgalinden sonra Yörük Ali Efe, Çine Yağcılar köyünü karargâh haline getirdi. Burada bulunduğu dönemde Kuvâ-yı Milliye'de dâhil oldu. 5/6 Haziran 1919 gecesi Yörük Ali Efe ile Çine Askerlik Şubesi'nde 57. Tümen Komutanı Albay Mehmet Şefik (Aker) arasında bir görüşme yapıldı. Efeleri, silahlarını düşmana karşı kullanmaya davet eden Albay Şefik Bey'e Yörük Ali Efe'nin verdiği cevap tarihidir: *"Bey amca, sen hiç merak etme. Allah'ın izniyle biz hemen yarın Bismillah deyip çıkacağız. Bundan sonra işimiz Yunan ile uğraşmak olacaktır. Milleti hep eşraf aldattı. Yoksa biz şimdiye kadar hiç durmazdık. Biz çıkalım arkamızdan millet gelir. Sen hiç merak etme. Bize yalnız silah, cephane ve zabıt ver. Nasıl emredersen senin sözünü tutacağız."*¹

Yörük Ali Efe, 16/17 Haziran 1919'da Malgaç Çayı Köprüsü Baskını'nı altmış iki kişilik bir grupla gerçekleştirdi. Baskın sonucunda Malgaç Köprüsü ve demiryolu tahrip edildi. Baskın aynı zamanda Yunan karakolundaki tüm kuvvetlerin imha edilmesini ve çok sayıda silâh ve cephanenin ele geçirilmesini sağladı. Yörük Ali Efe, düzenli orduya geçiş sürecinde de herhangi bir zorluk çıkartmadı. "Milis Albayı" rütbesiyle Batı Cephesi'ne dâhil oldu. Kurduğu Milli Aydın Alayı, Batı Cephesi içinde 37. Piyade Alayı adını alarak mücadelesine devam etti. Zaferden sonra Millî Mücadele'ye yaptığı hizmetlerden ötürü "İstiklal Madalyası" ile taltif edildi.²

Yörük Ali Efe hakkında İtalyan kaynaklarındaki bilgilere geçmeden önce, bu iki unsuru birlikte olmaya zorlayan şartları ele almamız gereklidir. Yörük Ali ile İtalyanları Batı Anadolu topraklarında "dost" haline getiren, söz konusu bölgeye gelen Yunanlara karşı

¹ M. Şefik, *İstiklâl Harbi'nde 57. Tümen ve Aydın Milli Cidali*, II, İstanbul: Askeri Matbaa, 1937, s. 41.

² Derya Genç Acar, "Yörük Ali Efe (1896-1951)", <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/yoruk-ali-efe-1896-1951/> (Erişim Tarihi: 27.11.2022)

beslenen ortak duygulardır. Yunan birliklerine karşı savaşıyan Yörük Ali ve diğer Türk kuvvetlerinin İtalyan işgal sahasını kullanmaları İtalyanları birkaç açıdan ilgilendiriyordu. İtalyanlar, Anadolu'da bulunmalarını kendi menfaatleriyle bağdaştıramadıkları Yunanlara karşı kendileri bir çatışmaya girmektense, Yunanlara karşı Türklerin savaşımasını tercih etmişlerdir. Yörük Ali Efe ve diğer Kuvâ-yı Milliye birlikleri bakımından ise İtalyanlarla iyi ilişkiler içerisinde bulunmanın getirdiği birtakım stratejik avantajlar vardı. Bu bakımdan, öncelikli düşman olan Yunan'a karşı başarı kazanmak için, İtalyan işgal bölgesinin kullanılması ve İtalyanların hiç olmazsa tarafsız durumda tutulması gerekiyordu.

İtalyanlar, ilk andan itibaren, Türklerin Yunan askerlerine karşı silahla direnmelerini dikkatle takip etmiştir. Anadolu'daki asker ve sivil İtalyan yetkilileri Kuvâ-yı Milliye birliklerini, çoğunlukla "Türk Çeteleri" (le bande turche) kimi zaman da "Milliyetçi Çeteler" (le bande nazionaliste)³ olarak isimlendirmişlerdir. İtalyanlara göre Yörük Ali Efe de işgal bölgelerinde faaliyette bulunan ve karşı karşıya gelmek istemedikleri "çete"lerden birisinin lideridir. Dolayısıyla İtalyan asker ve sivil yetkililer açısından Yörük Ali, faaliyetleri takip edilmesi gerekli kişilerden birisi olarak görülmüştür.

2. İtalyan Arşiv Belgelerinde Yörük Ali Efe

Yörük Ali Efe, Demirci Mehmet Efe ile birlikte Anadolu'daki İtalyan askerî ve sivil yetkililerin hareketlerini en yakından takip ettiği Kuvâ-yı Milliye lideridir. Bizim elimizdeki belgelerden Yörük Ali Efe'ye ait olan ilk belgenin tarihi 17 Haziran 1919'dur. Müttefikler Arası Osmanlı Jandarma Teşkilatı İtalyan Temsilcisi Binbaşı Arturo Carossini, Anadolu'daki İtalyan işgal bölgelerini gezdikten sonra Rodos'taki Anadolu Seferi Kuvvetler Komutanlığı'na 27 Haziran 1919'da bir bilgi notu göndermiştir. Bunun 17 Haziran tarihli "Günlük" kısmında, Burdur'a vardığını anlattığı Yörük Ali'nin ismi; "Eşkiya çeteleri olan özel Türk direniş örgütlenmesinin üç liderinden biri"⁴ olarak geçmiştir.

Yörük Ali Efe hakkındaki İtalyan arşivlerindeki belgelerin 1920 başlarında yoğunlaştığı görülmektedir. İtalya Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı Arşivi'nden aldığımız 2 Ocak 1920 tarihli diğer bir belgede şöyle denilmektedir: "Çete başı Yörük Ali, dikkate değer bir olay yokken ve Muğla seçimleri devam ederken birdenbire ortaya çıktı. Keyfi olarak Mentеше Sancağı Mutasarrıfı Kamil Bey'in yerine Cemal Bey'in geçmesini sağladı. Mehmet Bey'in daveti üzerine, Söke ve Kuşadası'nı yeniden düzenlemek için seksen adamıyla Bağarası'na geldi. Seyahat amacı henüz net olarak anlaşılammakla beraber, muhtemelen para toplamak veya siyasi bakımdan üstünlük sağlamaktır."⁵

³ İtalyan makamlarının Kuvâ-yı Milliye hakkındaki fikirleri ve bu birliklerin İtalyan işgal sahasındaki faaliyetleri için bakınız: Mevlüt Çelebi, *Millî Mücadele Döneminde Türk-İtalyan İlişkileri*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 2002, s. 174-182.

⁴ *Ufficio Storico Stato Maggiore dell'Esercito*, (USSME.), E3-7/3; E3-21/4.

⁵ USSME., E3-21/4.

Ocak 1920 başlarında Yörük Ali Efe'nin Kuşadası ve Söke civarındaki faaliyetleri hakkında da bir takım belgelere sahibiz. Bu arada, bölgede bulunan İtalyanlarla da görüşmeler yapmıştır. Kuşadası'ndan Rodos'a, 4 Ocak 1920'de Chiodelli imzasıyla gönderilen telgraftan anladığımıza göre, İtalyan subayı Chiodelli, Kuşadası'nda bulunduğu günlerde "Çetebaşı Yörük Ali'yi kabul ettiğini" yazmış ve Efe'nin ertesi gün yine Kuşadası'na gelme ihtimalinden bahsetmiştir.⁶ Nitekim Kuşadası'ndan Rodos'a, 5 Ocak 1920'de Chiodelli imzasıyla gönderilen telgrafta Yörük Ali'nin ziyareti hakkında şunlar yazılmıştır: "Bugün kızanlarıyla birlikte Kuşadası'na gelecek olan Yörük Ali'nin amacı, Koçarlı Müdürünün entrikalarını önleyerek Söke ve Kuşadası kaymakamlıklarını yeniden düzenlemektir. Bu gelişinde Marcovic Fabrikası'nı da ziyaret edecek olan Ali Efe ve adamları, İtalyan hükûmetine şükran duygularını ifade etmişlerdir."⁷

Yörük Ali Efe, 5 Ocak günü saat 13.00'te Söke'den Kuşadası'na geldi. Efe ve kendisine eşlik edenlerle mahallî yetkililer, bölgedeki İtalyan subayını ziyaretleri esnasında İtalya Hükûmeti'ne karşı şükran ve minnet duygularını ifade ettiler. Yörük Ali, Kuşadası'ndan ayrılmadan önce Bölge Komutanı olan İtalyan subayına, kendilerine gösterilen misafirperverlik ve iyi kabulden dolayı teşekkürlerini bildirdiği bir mektup bıraktı.⁸

Bu ziyaret hakkında Doğu Akdeniz Seferi Kuvvetler Komutanı General Achille Porta'dan Paris'teki Barış Konferansı İtalyan Heyeti'ne gönderilen 12 Ocak 1920 tarihli yazı ayrıntılı bilgi vermektedir:

"Haziran 1919 sonlarında Yunanlıları Aydın'dan kovduğu için Türkler tarafından kahraman olarak kabul edilen çete reisi Yörük Ali, 31 Aralık 1919 günü, Söke ve Kuşadası'nda faaliyetlerine devam etmek üzere 80 adamıyla Bağarası'na geldi. Gelen diğer bilgilere göre Yörük Ali, Koçarlı Müdürünün entrikalarını önlemek ve Kuşadası ve Söke kaymakamlıklarını yeniden kurmak niyetindedir. Yaklaşık yüz kırk kişiden oluşan çete 2 Ocak günü Bağarası'ndan Söke'ye hareket etmiş ve aynı gün saat 16.00'da Söke'ye gelmiştir. Yörük Ali ve çetesi Söke'deyken İzmir'den Söke'ye gelen İngiliz Yüzbaşı Waterfield, derhal onunla irtibat kurdu ve Söke merkezde, müdürlüğünü Marcovic'in yaptığı Meyan Fabrikası'na davet etti. Waterfield fabrikayı seyahati süresince Yörük Ali'ye Türklerin siyasi tercihleri konusunda çeşitli sorular yöneltti. Bütün sorulara cevap veren Yörük Ali, tüfeğini çekerek ağaç üzerindeki bir kuşu vurup yere düşürdü. 'Onu, raki içerek yiyeceğim' dedi."⁹

Rodos'tan Dışişleri ve Deniz Bakanlıkları ile Başkomutanlığa ve Yüksek Komiserliğe 6 Ocak 1920 günü gönderilen yazıda da şu bilgiler vardır: "Yörük Ali 5 Ocak günü 5 kızanıyla birlikte Söke'den Kuşadası'na gitmiştir. Alınan hususi haberlere göre Yörük,

⁶ USSME, E3-21/4.

⁷ USSME, E3-21/4; E3-23/4.

⁸ USSME, E3-21/4.

⁹ USSME, E3-21/4; E3-23/4.

sahtekâr Koçarlı müdürünün entrikaları yüzünden yerlerinden olan Söke ve Kuşadası kaymakamlarını yeniden görevlerine döndürmek amacıyla Kuşadası'na gelmiş olmalıdır.”¹⁰

Elimizdeki belgelerden bazıları, Batı Anadolu'da Yunan askerleriyle savaşmakta olan Demirci Mehmet Efe ile Yörük Ali Efe arasındaki ilişkiler hakkındadır. İtalyan belgeleri de Türk kaynakları gibi bilgiler vererek iki efenin arasının iyi olmadığını teyit etmektedir. Doğu Akdeniz Seferî Kuvvetler Komutanı General Achille Porta'dan Dışişleri Bakanlığı'na, İstanbul Yüksek Komiserliği'ne ve Paris'teki Barış Konferansı İtalyan Heyeti'ne gönderilen 10 Ocak 1920 tarihli yazı buna bir örnektir. Söz konusu yazıya göre: “İsyancı Demirci Mehmet Efe ile Yörük Ali Efe arasında ciddi fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Yörük Ali, Demirci'nin yerine Aydın bölgesi kumandanı olmak istiyor gibi görünmektedir.”¹¹ Aynı tarihlerde 8 Ocak 1920'de Antalya İtalyan Konsolosu Agostini Ferrante de iki efe arasındaki çekişmeye dikkat çekmiştir. Batı Cephesi'nde Demirci Mehmet Efe ile Yörük Ali Efe arasında üstünlük mücadelesi yaşandığını iddia eden İtalyan konsolosun yorumuna göre; “Ali Efe'nin Aydın'da üstünlüğü ele almasını hiçbir şey mümkün kılamaz.”¹²

1920'de yaşanan bir cinayet İtalyanların Yörük Ali'yi daha yakından tanımalarını sağlamıştır. İtalyanlarla Efe'nin iş birliği yapmalarına yol açan olay İtalyan Teğmen Luigi Merano'nun 13 Nisan 1920 akşamı Milas-Muğla yolunda bisikletle giderken öldürülmesidir. Türk ve İtalyan jandarmaları katili yakalamak için ortak çalışmışlardır.¹³ Yörük Ali Efe de, görüştüğü İtalyan binbaşıya “Kâtilin yakalanması için çetesine emir vereceğini”¹⁴ söylemiştir. Bu iş birliğinin sonucu olarak Teğmen Merano'nun Mehmet oğlu İbrahim, Hasan oğlu Eyüp ve Hüseyin oğlu Hasan tarafından öldürüldüğü anlaşılmıştır. Bunlardan ilk olarak İbrahim 18 Mayıs'ta, Hasan 13 Ekim'de ve Eyüp de 21 Ekim'de yakalanmışlardır. Hasan kaçarken vurularak öldürülmüş, diğerleri de tutuklanarak Muğla Hapishanesi'ne gönderilmişlerdir.¹⁵

Daha önce, Meclis-i Mebûsan seçimleri için Muğla'ya geldiğine dikkat çektiğimiz Yörük Ali Efe, 1 Eylül 1920 günü yine Muğla'ya gelmiştir. Bu gelişi hakkında Söke'deki karargâha telgraf gönderen Muğla'daki İtalyan işgal kuvvetlerinden Doktor Yüzbaşı Filippo Naccarato şunları yazmıştır: “Ali Efe, Nazilli Cephesini tutan düzensiz birliklerinden birkaç elebaşıyla, silahlı kuvvetlerinin merkezi yapmak amacıyla geldikleri Muğla'da dün akşam gerçek bir hayal kırıklığı yaşadı. Bura mutasarrıfı, büyük bir dirayetle sancağın bütün halkının temsilcilerini davet ederek bir kongre topladı ve onaylattı ki: Bu sancak ve onun merkezi olan Muğla, Müdafaa-i Hukuk Derneği'nin

¹⁰ USSME., E3-21/4; E3-22/4.

¹¹ USSME., E3-21/4; E3-23/4.

¹² USSME., E3-21/4.

¹³ *Archivio Storico Diplomatico Ministero degli Affari Esteri-Affari Politici, (ASDMAE-AP.), 1919-1930, Busta. 1653-7758*

¹⁴ ASDMAE-AP., 1919-1930, Busta. 1653-7758.

¹⁵ ASDMAE-AP., 1919-1930, Busta.1666-7787. .

masraflarını karşılamak için Kuvâ-yı Milliye birliklerinin sık sık yaptığı haksız ziyaretler konusunda doğrudan Ankara ile yazışacaktır. Bu masraflar, adı geçen dernek tarafından bilançoda gösterilmeyip sadece Ali'nin ön cephede bulunmasından kaynaklanmaktadır. Her türlü mağlubiyeti bitirmek, jandarmayı daha iyi şartlara getirmek ve bölgenin ticari ve ekonomik hayatını yeniden canlandırmak gerekmektedir. Herkes, mutasarrıfın yeni vergiler konması işini yeneceğine inanmaktadır. Ali Efe daha iyi koşullar elde etmek için birkaç gün daha burada kalacaktır.”¹⁶

Anadolu'daki İtalyan İşgal Ordusu Kurmay Başkanı Albay Fusoni, Söke'den Roma'ya Dışişleri Bakanlığı ve Başkomutanlıkla İzmir Başkonsolosu Kont Senni'ye bir telgraf göndermiştir. Bu telgrafta, Yörük Ali Efe hakkındaki şu bilgileri iletmiştir: “Ali Efe, Menderes nehrinin sağ tarafındaki Yunanlılara karşı savaşan Bozdoğan'daki kızanlarını yeniden tertiplemiştir. Her türlü imkândan mahrum olan bu askerî tasnifin başarılı olacağı ümit edilmiyor. Askerlerin yeniden kaydı yapılıyor. Eğer Türkiye'nin minneti kazanılmak isteniyorsa, askerî malzeme yardımı gerekiyor. Çete Reisi Ali Efe'nin, Yunanlıların Denizli'ye doğru ilerledikleri haberlerini teyit ettiği bildiriliyor.”¹⁷

1920 yılının sonu yaklaşırken İtalyan makamları arasındaki yazışmalar yine Demirci ve Yörük Ali arasındaki ilişkinin gerginleştiğini göstermektedir. Burdur'daki İtalyan Gezici Hastanesi'nde görevli Tabip Yüzbaşı Adinolfi'nin Antalya'ya 23 Aralık 1920'de gönderdiği ve olayların kronolojik olarak anlatıldığı rapordan bunu izlemek mümkündür:

“16 Aralık: Ankara Hükûmeti tarafından Demirci Mehmet Efe'yi yakalamakla görevlendirilen Yörük Ali Efe dün akşam Dinar'a geldi.

18 Aralık: Bugün Yörük Ali Efe, çete reisi Demirci Mehmet Efe tarafından alıkondu.”¹⁸

1921'in ilk aylarında yaşanan sorunlar Yörük Ali Efe'yi de bir şekilde etkilemiştir. Yunanlılara sığınan Çerkez Ethem'in Demirci Mehmet Efe ve Yörük Ali Efe'yi kendi yanına çekme girişimi kendisi için istenilen sonucu vermemiştir. Ankara Hükûmeti bakımından ise, Kuvâ-yı Milliye'nin kesin olarak tasfiyesiyle sonuçlanan olaylar İtalyanların da dikkatle izlediği gelişmelerdir. Burdur'daki İtalyan Gezici Hastanesi'nde görevli Doktor Yüzbaşı Adinolfi'nin Antalya'ya 21 Ocak 1921'de gönderdiği raporda durum şöyle yansıtılmıştır: “Anadolu'nun en önemli iki çetecisi olan Yörük Ali ve Demirci Mehmet Efe'nin düzenli orduya katılma hakkını kullandıkları kesin olarak ortaya çıkmıştır.”¹⁹

Sonraki dönemde, fazla olmasa da Yörük Ali hakkında belgelere rastlamak mümkündür. Doktor Carlo Caligaris tarafından Çine'de 9 Ocak 1921 günü kaleme alınan yazıya göre Yörük Ali Efe, Çine'de bulunmaktaydı. İtalyan doktora göre; “Yörük Ali çetesi, ayın ilk

¹⁶ USSME., E3-21/4; E3-21/4; E3-29/2. Yüzbaşı Naccarato'dan Söke'ye, 2 Eylül 1920.

¹⁷ USSME., E3-7/3; E3-21/4.

¹⁸ USSME., E3-21/4; E3-34/1.

¹⁹ USSME., E3-21/4; E3-33/7.

günü, Yunan tarafında Sarayköy yakınlarındaki bir köyü basarak öldürme ve yağmalamalarda bulunmuştur. Başka bir ifadeye göre, pek çok kötülüğe bulaşmış olarak geri döndüler.”²⁰

Kuvâ-yı Milliye'nin düzenli orduya dönüştüğü dönemde Yörük Ali Efe'nin Çine civarında bulunduğunu görülmektedir. Nitekim 21 Şubat 1921 tarihli bir belgeye göre Yörük Ali o anda Çine'de bulunuyordu.²¹ Aynı yılın yaz aylarında da Çine civarında olduğunu öğrendiğimiz Yörük Ali Efe, tek başına Çine'yi ziyaret etmiştir.²²

Yörük Ali Efe ile İtalyan subayları arasındaki ilişki hakkında işgal dönemini yaşamış insanlardan da bazı bilgiler elde etmiştik. Yüksek lisans ve doktora tezlerimizde Millî Mücadele döneminde Türk-İtalyan ilişkilerini çalışırken İtalyan işgal bölgesinde alan çalışması yapmış ve bazı tanıklarla konuşmuştuk. Onlardan birisi Kuşadası'nda yaşayan Mustafa Bilgin idi ve Yörük Ali Efe ile İtalyanların ilişkileri hakkında tanık olduğu bazı olaylardan söz etmişti. Rahmetli Mustafa Bilgin şunları anlatmıştır: “İşgal döneminde kızanlarıyla birlikte Kuşadası'na gelen Yörük Ali Efe, İtalyan askerleriyle Kurşunlu Han'da, kızanları ve Kuşadası'nın ileri gelenleriyle bir toplantı yaptı. Türklerin bu toplantısını İtalyan askerleri, ilk kez bir efe ve zeybek görmenin şaşkınlığı içinde ve müdahale etmeden seyrettiler. Sonra İtalyan subaylarla Yörük arasında kim daha keskin nişancı diye atış yapıldı. Yörük, kızanlarından birisinin havaya fırlattığı madeni parayı tam ortasından vurdu. Yere düşen parayı inceleyen İtalyan subayları, şaşkınlıklarını gizleyemediler ve hayran kaldıkları Yörük Ali'nin daha keskin nişancı olduğunu kabul ettiler.”²³

²⁰ USSME., E3-21/4; E3-34/1.

²¹ USSME., E3-21/4; E3-18/5.

²² USSME., E3-21/4; E3-34/1. Doktor Carlo Caligaris'den Söke'ye karargâha. 28 Ağustos 1921.

²³ Kuşadası 1323 (1907) doğumlu Mustafa Bilgin ile 15 Ekim 1987'de Kuşadası'nda yaptığımız görüşmeden.

Yörük Ali Efe (1895-1951)

(https://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C3%B6r%C3%BCk_Ali_Efe)

(Erişim Tarihi: 27.10.2022)

3. İtalyan Basınında Yörük Ali Efe

Anadolu'daki Türk-Yunan Savaşını yakından takip eden İtalyan basınında Yörük Ali Efe hakkında haberlere rastlanmaktadır. *Il Popolo d'Italia*, 19 Mart 1920'de "Anadolu'da Türk Çeteleri" başlıklı hususi bir mektup yayınlamıştır. Anadolu'daki Kuvâ-yı Milliye hakkında genel bir değerlendirmede bulunulan yazıda yazar, Mahmut Esat gibi önde gelen Kuvâ-yı Milliyecilerle görüşmüştür. "Çeteler ve Mustafa Kemal" başlıklı bölümde, Gökova'da ikamet etmekte olduğu bildirilen Yörük Ali'den de söz edilmiştir. İtalyan yazar, yirmili yaşlarını sürmekte olan Yörük Ali'nin bütün Anadolu'da tanınmasını "çok ilgi çekici"²⁴ olarak ifade etmiştir.

Bunun dışında önemli bir haber, zaferden sonra bazı Avrupalı gazetecilerin Yörük Ali Efe ile yaptıkları bir tren yolculuğudur. İtalyan gazeteci G. Filippucci Giustiniani ile birlikte *Journal des Débates*, *Gazete de Lausanne* ve *New-York Herald* gazetelerinden birer muhabir zaferden sonra Aydın demiryolu hattı boyunca bir seyahat yapmışlardır.

²⁴ *Il Popolo d'Italia*, 19 Marzo 1920.

Giustiniani'nin ifadesiyle kendisi ve diğer gazeteciler, on yıllık savaştan sonra trajik Anadolu yollarından geçen ilk Avrupalılardır. Giustiniani, Torbalı-Sarayköy-Balatçık-Germencik güzergâhında Yunanlıların çekilirken yaptığı kötülükleri görmüş ve bunları etkileyici bir dille anlatmıştır. Bu seyahate ait gözlem ve müşahedeleri önce 3 Kasım 1922'de *Il Messaggero* gazetesinde yayınlanmıştır. Bu seyahat ve seyahat esnasında Yörük Ali ile karşılaşma, yazarın daha sonra yayınlanan Türkiye, Suriye, Yunanistan, Mısır gibi Orta Doğu ülkelerine yaptığı seyahatlerin anlatıldığı kitabın bir bölümünü oluşturmuştur.²⁵ Gazete yazısı ve kitapta anlatılanların içeriğinde büyük farklılıklar olmamakla birlikte, gazetede yazı daha kısa, kitapta anlatılanlar daha uzundur. Bizi asıl ilgilendirense, Giustiniani ile Yörük Ali Efe arasındaki diyalogun gazetede yer almamasıdır. Bununla ilgili bir değerlendirmeyi sona bırakarak İtalyan gazetecinin İzmir'den 250 kilometre uzaklıkta Sarayköy'de tuttuğunu ifade ettiği notlarını inceleyeceğiz.

Giustiniani ve *Journal des Débates*, *Gazete de Lausanne* ve *New-York Herald* gazetelerinden muhabirler Torbalı-Sarayköy-Balatçık-Germencik güzergâhında yaptıkları seyahat esnasında İzmir'e 250 kilometre mesafedeki Sultanhisar'da Yörük Ali Efe ile karşılaşmışlardır. İzlenimlerini ele alacağımız G. Filippucci Giustiniani, İzmir'de yaşayan İtalyan kökenli bir aileye mensuptur. Biyografisi hakkında Türk ve İtalyan kaynaklarında fazla bilgi bulamadık. Mensup olduğu Giustiniani ailesi Ceneviz kökenlidir. Sakız adasına yerleşmiş olan bu ailenin bir kısım üyelerinin de, pek çok diğer aile gibi, Sakız'ın 1566'da Osmanlı Devleti tarafından fethedilmesinden sonra İstanbul'a esir olarak götürüldükleri fakat sonra serbest bırakıldıkları hakkında kayıtlar vardır. Ailenin önemli bir kısmı Sakız'da yaşamaya devam ederken bir kısım üyelerinin de zamanla İzmir'e göç ettiklerini biliyoruz. Giustiniani ailesinin İzmir koluna mensup olan G. Filippucci Giustiniani kitaplar yazdı ve serbest gazetecilik yaptı. I. Dünya Savaşı'ndan sonraki süreci yakından takip ettiğini bildiğimiz Giustiniani, Osmanlı Devleti'nin içine düştüğü "ıstırap"ı bir kitabına başlık yaptı. Giustiniani'nin adına ve yazdıklarına Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasından sonra daha sık rastlıyoruz. Bu dönemde, İzmir'in kurtuluşu ve yanması gibi önemli olaylar hakkında İtalyan gazetelerinde yazılarına rastladığımız Giustiniani, Yunan işgal bölgelerini de gezerek izlenimlerini çarpıcı bir şekilde kaleme aldı.

Mustafa Kemal Paşa'ya İzmir'den 21 Ekim 1922'de gönderdiği telgrafla İtalyan yazar hem zaferinden ötürü tebriklerini iletmiş hem de mülakat talebinde bulunmuştur: "Doktor Filippucci zât-ı devletlerini tebrik ve zaferden sonra mülakat icra edecek ilk gazeteci olmak arzusunda bulunduğundan Fethi Bey vasıtasıyla Roma gazeteleri hesabına mülakat yapmak için vesait-i muhaberenin teminini zât-ı devletlerinden rica

²⁵ Filippucci Giustiniani'nin kitabında anlattığı görüşmeyi daha önce sunduğumuz bir bildiriye kullanmıştık: Mevlüt Çelebi, "İtalyan Kaynaklarında Yörük Ali Efe", *Millî Mücadele'de Aydın Sancağı ve Yörük Ali Efe*, (13 Nisan 2007, Aydın) Editörler: Günver Güneş-Mehmet Başaran, Aydın: Aydın Belediye Başkanlığı Yayını, (ty), s. 112-114.

eyler.”²⁶ Giustiniani’nin, Atatürk ile de bir mülakat yaptığı bilgisine Yörük Ali Efe ile görüşmesini anlattığı kitabında rastlamıştık. Görüşme tarihi olarak sadece 1923 verilmişti. Mülakattaki bazı verilerden hareketle Mustafa Kemal Paşa’nın eşi Latife Hanım ile birlikte 27-31 Temmuz 1923’te yapıldığını tahmin ettiğimiz bu mülakatı daha önce Atatürk Kongresi’nde sunmuştuk.²⁷

İtalyan gazeteci G. Filippucci Giustiniani, Yörük Ali ile karşılaşmalarını ve yolculuklarını şöyle anlatmıştır: “Sultanhisar’da trene, iki metre yüksekliğinde, silah ve kıyafetleriyle çete tarzında giyinmiş, memleketin sergüzeşt şövalyesi olan bir adam bindi. Kendisi bir işaret verdi ve askeri giyimli dört kişinin vagonun dört kapısını tutmasıyla trene sessizlik hâkim oldu. Bu kişi, memleketi haraca keserken, milliyetçiliğin ilk direnişçilerinden olup inanılmayacak bir efsane haline gelen “Yörük” denilen kahraman ve çeteci Ali’dir. Yörük (Çingene) olarak bilinen, kahraman ve haydut, peygamberin kulak kesen ve en tatlı müridi, milliyetçilik davasının ilk destekçisi, hakkında ülke çapında akıl almaz efsaneler dolaşan Ali’dir. O, birkaç yüz adamıyla işgalci orduları defalarca yenilgiye uğrattı, Aydın’ı geri aldı. Bugün, meşruiyetin kendisini yeniden tek bir güç olarak kurma eğiliminde olduğu bir ülkede üç yıllık şanlı gerilla savaşından sonra, hâlâ mutlak efendi ve tartışmasız olarak hâkimiyetini sürdürüyor. Geçmekte olduğumuz bu şehir, yarı kralı olduğu yerin başkentidir.

- Size, milli kahraman Yörük Ali’yi takdim ediyorum. Milli kahraman Yörük Ali ile tanışın.

Ben ona bakıyorum, o bana bakıyor. Bayanların ellerinin güçlü bir şekilde öpülme geleneğinin olmadığı bir memlekette bulunuyoruz, cevap vermeden dört adama bakıyorum. Bir saldırıyla mı yoksa saf ve basit bir koruma eylemiyle mi uğraştığımı merak eden birinin havasındayım. Fakat o bana “Yaşasın İtalya” diyor, sonra fazla iltifat etmeden ayağını bizim birinci sınıf vagonun sedirine koyuyor ve selamlar arasında Türk usulü oturuyor. Diyecek bir şey yok. Bu adam mekânın sahibi. Koruması olmadan adım atmayan adam tüfeğini dışarıda bıraktığını anlatmak için fişekliğini göstererek -bu sadece onurlandırmak istediği insanlara saygısını göstermek için kullandığı bir yol- “Korkmayın” diye, cesaretlendirmek için açıklıyor. Kısaca, Yörük Ali, kızanları, yolculuğumuzun son durağı olan içerilerde, İzmir’den 250 kilometre uzaklıktaki Sivrihisar’a kadar bize eşlik edeceklerini açıklıyor.

Çocukluğumun ilk yıllarından beri haydutlara ve tanrılara özel bir saygı besledim. Bunun için ev sahibimi, onun bir önerisinden önce ben onu, geleneksel Türk yemeği kebabımızı bölüşmeye davet ettim. Fakat Yörük Ali tabancasını gürültülü bir şekilde elinden çıkardı ve konuşmaya hazır vaziyetteydi. On dakika sonra çok iyi arkadaş olmuştuk. Bu yarı tanrı, kıymetli arkadaşımız bize neşeli tarihî hikâyesini anlatıyordu.

²⁶ Bilal N., Şimşir, *Atatürk ile Yazışmalar*, I (1920-1923), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını, 1981, s. 417.

²⁷ Mevlüt Çelebi, “Atatürk’ün Bilinmeyen Bir Röportajı”, 9. *Uluslararası Atatürk Kongresi, (12-15 Kasım 2019), Bildiriler*, II, yayına hazırlayanlar: Erdem Ünlen-Aytuğ Tokur, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2021, s. 1351-1373.

Aydın ve Nazilli, yakılmamışsa da, harabe haline getirilmiş; her iki evden birinde bomba izi görünen iki büyük kent. Aynı trajik örneklerini gördüğüm bu manzarayı tekrar anlatmayacağım, trajik bir şekilde hep aynı.

Burhaniye, Sarayköy Köprüsü... (İzmir'den 250 kilometre) Yunan işgal sahasının sınırı olan Anadolu'nun zengin ve müreffeh kısmındayız. Son Yunan siperinin kıvrıldığı Toros Dağları'nın eteğinde karakteristik bir vadi. Seyahatleri ve gezginleri havaya uçurmaya yetecek kadar melinit içerdiği düşüncesinden keyif alarak bir tane almaya gidiyorum. Ancak daha şanlı bir son isteyen Ali Yörük onu kapıp pencereden dışarı attı. Yunan işgalinin bu son kalıntısı karşısında, dört 'efe' (Yörük Ali'nin adamlarına verilen ad) şimdi kurtuluş için ortak bir kin patlaması içindedir. İçlerinden vahşi ve anlamlı gözlere sahip biri, yakışıklı, iri yarı, eski bir askerdir ve halen, efesi Yörük Ali gibi Ankara'dan düzenli olarak maaş almaya devam etmektedir. O, otuz beş yaşında ve yirmi bir yaşında silah altına alınmış.

- On dört yıllık savaş; yorgun değil misin?

Arkasına dönmeden cevaplıyor:

- Trakya'yı kurtarmak için bir on dört yıl daha savaşırım!

Bir yol arkadaşı, başka bir efeden, her zaman kemerinde hançerinin yanında taşıdığı Kur'an'ı göstermesini istedi. Ancak adam bu sağlıksız meraka öyle bir bakışla tepki verdi ki, meslektaşım, gözlerinin hâlâ yerinde olduğundan emin olmak için ellerini gözlerinin üzerinde gezdirdi. Daha sonra, bu adamların ritüel olarak ellerini suya veya kuma batırmadıkça Kuran'larına dokunmayı reddettiklerini öğrendim."²⁸

İtalyan gazeteci Filippucci Giustiniani'nin seyahat ve Yörük Ali hakkındaki gazete yazısı buraya kadar. Ancak kitabında daha fazla bilgi vermiştir. Asıl olarak da Yörük Ali Efe ile yaşanan diyalogu kitabın anlatmıştır. O kısmın tercümesi de aşağıdadır:

"İşte Medeniyetin Yaptıkları!

Yörük Ali'nin bana millî çetelerin kahramanlıklarını anlatırken takındığı gizemli tebessümünü kim görmez? Bugün Anadolu'da muzaffer olmanın ne anlama geldiği bilinemez. Tebessüm, sükûnet ve tombul yüz bu gaddar ironinin öteki yüzü ve ben Yörük Ali'nin aynı tebessüm ve palaskasıyla Barış Konferansı'nın ilk oturumuna gireceğini düşünüyordum!

Yörük Ali'nin çeşitli Avrupa devletleri hakkındaki mütalaası çok ilgi çekicidir. Kendisi İtalyanlardan şikâyet etmediği gibi dürüst ve medeni bulduğu için takdir ediyor. 'İtalya' diyor muhatabım, 'Sadece Yunanlılar tarafından tahrip edilen toprakları kurtarmadı aynı

²⁸ Filippucci Giustiniani, "Tragiche visioni a traverso la Valle del Mendro", *Il Messaggero*, 3 Novembre 1922; Giustiniani, G. Filippucci, *Dieci anni di viaggi nel Levante, (1914-1924)*, Roma: Editrice M.Carra & C. Di Luigi Bellini, (ty.), s. 257-262.

zamanda darmadağın edilmiş çok sayıdaki göçmen insanların beslenmesi için yardım etti.'

Yörük Ali, Çukurova bölgesindeki Ermenilere yardım eden ve onları direniş için örgütleyen Fransızlardan yakındı. İngilizler hakkında diyor ki: 'Eğer bunların hepsini aynı kazanda pişirmek istesek, en büyüğünü (İngilizlere) ayırmalıyız.' Amerikalılar hakkında bana hiçbir şey söylemedi.

'Dünya' diye sürdürdü sözlerini milli kahraman, 'Asla savaşız olmayacak. Fakat Türkiye'de barışı yeniden kurmak için bütün Avrupa'nın haklarımıza saygı göstermesi gerekiyor. Bunu, muzaffer bir halk olduğumuz için söylemiyorum; fakat insanlar olarak söylüyorum. Oysa Avrupa -sesini yükselterek- 'Bak' hallerinden korktukları ve ıstırap çektikleri görülen Müslüman göçmenleri bana göstererek:

- Bak, bunu medeniyet yaptı!

'Biz savaş yapıyoruz, siz Konferanslar'

Ben cevap verdim:

-Yunan medeniyeti

Ancak bana dedi ki:

- Hayır, Avrupa medeniyeti. Biz üç senedir boğazlaşıyoruz, bu sizin eseriniz. Bizi rahat bırakmadınız, hatta birini, diğerlerini boğazlaması için cesaretlendirdiniz.

Ve ben İtalyan vatandaşı olarak, Türk köylüsüne ne cevap vereceğimi bilmiyordum. Ama dağ adamı söylevine devam etti:

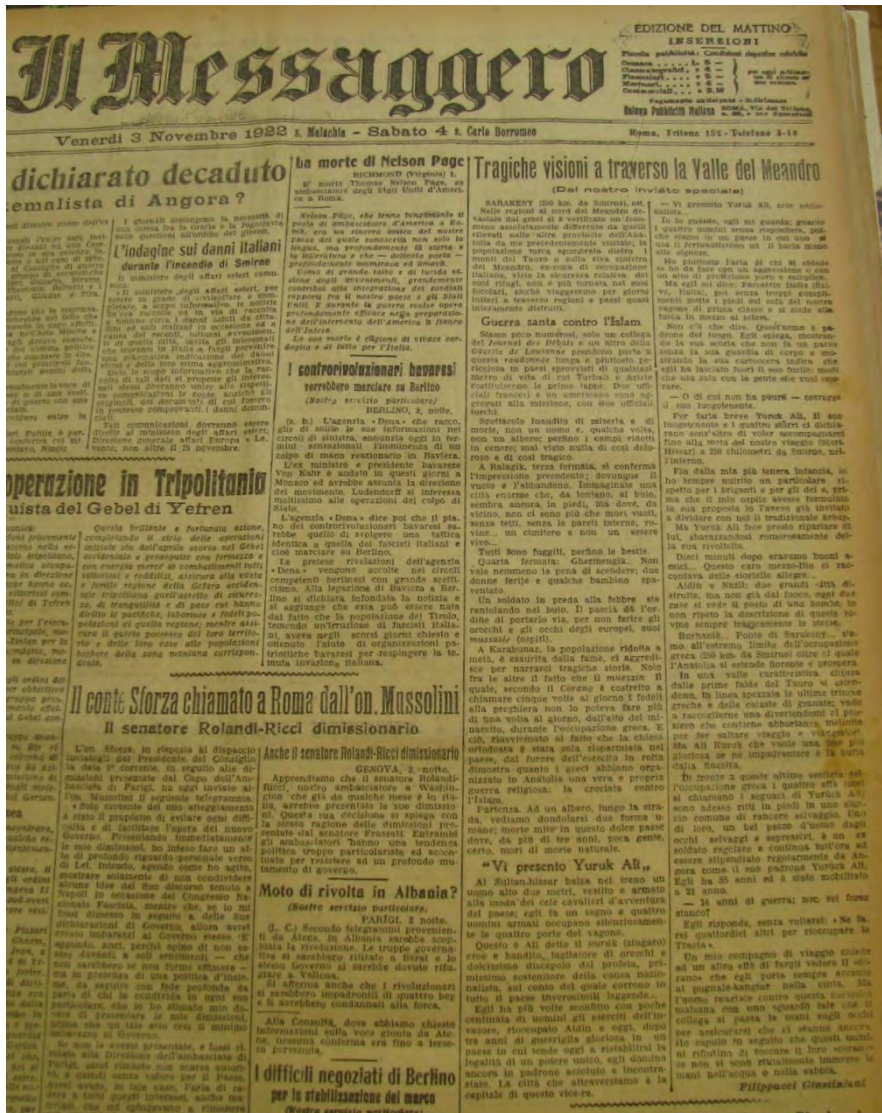
- Dünya barışa muhtaç; siz ne yapıyorsunuz? Yeni bir konferans. Çok iyi, bravo!

Yüzünde aynı gülümse vardı, sonra gözlerini fal taşı gibi açarak:

- Biz savaş yapıyoruz, siz konferans yapıyorsunuz!

Yörük Ali, ellerini kana bulamış dostum, bana ilkel medeniyetin ve vahşi dağların nostaljisini yaşatıyorsun."²⁹

²⁹ Giustiniani, *Dieci anni di viaggi nel Levante*, s. 262-264. G. Filippucci Giustiniani'nin bu gezisinden bazı Türk gazeteleri de söz etmiştir. Bu çerçevede, *Il Messaggero* gazetesinden alınan bir yazıya dayanılarak Yörük Ali ile görüşmesinden çok kısa olarak bahsedilmiştir. *Yeni Gün*, 13 Şubat 1923; *Ahenk*, 26 Şubat 1339.

Fillippucci Giustiniani'nin Yörük Ali Efe ile karşılaşmalarını anlattığı yazısı.

(Il Messaggero, 3 Kasım 1922)

4. Sonuç

Millî Mücadele'nin öne çıkmayan kahramanlarından birisi olan Yörük Ali Efe, yaptığı işin büyüklüğüyle övünmeyen, mütevazı bir kişilik olarak tanınır. Mustafa Kemal Atatürk'e İstiklal Savaşı'nın lideri olarak inanmış ve mücadelesine destek vermiştir. Birtakım telkinlere itibar etmeden düzenli orduya geçişi itirazsız kabulü de bu yönünü gösteren bir harekettir.

Bölgede Yunan işgaline karşı başlayan silahlı direnişin bir lideri olarak İtalyanların kendisini takip etmeleri son derece normaldir. Bu ilgiyi askerî ve sivil yetkililerin raporlarında görmek mümkündür. İtalyanlar, Yunanlılara karşı mücadele ettikleri için Kuvâ-yı Milliye'yi desteklemişler ve başarılarından memnuniyet duymuşlardır. Ancak genel işgal siyasetlerine uygun olarak müttetikleri bunu iddia ettiklerinde

reddetmişlerdir. Öte yandan bölgenin gerçek otoritesinin Kuvâ-yı Milliye'nin asker ve sivil yetkililerinde olduğunu bildikleri için onlarla iş birliğine önem vermişlerdir. Yörük Ali Efe de onlardan birisidir.

Yörük Ali'yi İtalyanlar için merak konusu yapan başka bir özelliği de otoritesiyle birlikte kazandığı başarılarıdır. İtalya tarihinde böyle bir örnek bulmak zor olsa gerek. Önceleri eşkıyalık yapan insanların silahlarını artık düşmana karşı kullanmaya başlamaları önemlidir. Merak konusudur ve aynı zamanda gıpta edilir. Üstelik düzenli bir orduya ve onların arkasındaki güce karşı yapılan bu mücadelenin başarılı bir şekilde gelişmesi de göz ardı edilemeyecek bir durumdur.

Anadolu'daki Yörük Ali Efe gerçeği sivil ve askerler yetkililer kadar basının da ilgi odağıdır. Filippucci Giustiniani, özel olarak Yörük Ali Efe ile mülakat yapmak için Sultanhisar'a gitmemiştir. Ancak karşılaştığı trende kısa süreli konuşmaları ve Efe'nin verdiği cevaplar kendisini etkilemiştir. Kendi ifadesiyle "bir dağ adamının" böylesine derinlikli, gerçekçi ve bir feylesof yaklaşımıyla verdiği cevaplar anlaşıldığı kadarıyla kendisi için sürpriz olmuştur. Dolayısıyla bu mülakatın en dikkate değer yanı, "çete" olarak niteledikleri hayatın her türlü zorluğundan geçen bu insanların mücadelelerini niçin yaptıklarının bilincinde olduklarını göstermektedir. Yörük Ali Efe'nin İtalyanlar ve Amerikalılar hakkında olumsuz fikir beyan etmezken Yunanlılarla birlikte İngilizleri ve Fransızları eleştirmesi dikkat çekicidir. Bu da gösteriyor ki, İstiklal Savaşı'na katılanlar, liderinden bir efeye kadar mücadelenin niçin ve kimlere karşı yapıldığının farkında ve bilincindedirler. Bu noktada Giustiniani'nin gazetede yazısında Yörük Ali Efe'nin Avrupalılar hakkındaki eleştirilerine neden yer verilmediği hakkında herhangi bir bilgi söz konusu değildir. Ancak akla bir kaç ihtimal gelmektedir: Gazetede yer kısıtlı olduğu için haberin kısaltılarak verilmesi veya bir Anadolu köylüsünün Avrupalıların ikiyüzlülüğünü dile getirmesine sansür uygulanması. Bir diğer olasılık da, yazarın kitapta bu kısmı ilave etmiş olması veya yukarıdaki ihtimaller nedeniyle yayınlanmayan bu kısmı kitabında kullanmasıdır.

Yörük Ali Efe'nin kişiliği ve savaşçılığı İtalyanları sonraki yıllarda da etkilemiş, bazı komutanların başarılarına da katkıda bulunmuştur. Yörük Ali Efe'nin Yunanlara karşı verdiği silahlı mücadelenin taktikleri bazı İtalyan subaylarına ilham kaynağı olmuştur. Kuşadası'nda, İtalyan jandarma takımının komutanı olarak görev yapan Ugo Luca, 1950 Temmuz'unda; yıllardır İtalyan hükûmetini uğraştıran Sicilyalı haydut Salvatore Giuliano'yu öldürmüş, çetesini de yakalamıştır. O tarihte general olan Luca, Giuliano çetesini etkisiz hale getirmesini; Anadolu'daki tecrübelerine bağlamış ve "Ben Giuliano çetesini, Aydın zeybeklerinden Yörük Ali ve Demirci Mehmet gibi efelerden öğrendiğim usullerle itlaf ettim"³⁰ şeklinde açıklamıştır.

³⁰ Bedirhan Çınar, "Türkiye İçin Dövüşen İtalyan Generali" *Milliyet*, 4 Ocak 1959. Ugo Luca, yıllar sonra, 1956'da İtalya'yı ziyaret eden bir grup Türk gazeteciyle görüşerek Türkiye'ye ait hatıralarını anlatmıştır. Luca'nın anıları ve anılarındaki ciddi hatalar için bakınız: Mevlüt Çelebi, "Bir İtalyan Generalinin Türkiye Anılarındaki Yanlışlar", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XVI (2001), s. 105-112.

Kaynaklar / References

Arşivler

Archivio Storico Diplomatico Ministero degli Affari Esteri.

Ufficio Storico Stato Maggiore dell'Esercito.

Gazeteler

Ahenk, 26 Şubat 1339.

Yeni Gün, 13 Şubat 1923.

Il Popolo d'Italia, 19 Marzo 1920

Kitap ve Makaleler

Acar, Derya Genç, "Yörük Ali Efe (1896–1951)", <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/yoruk-ali-efe-1896-1951/> (Erişim Tarihi: 27.11.2022)

Çelebi, Mevlüt. "Atatürk'ün Bilinmeyen Bir Röportajı", *9. Uluslararası Atatürk Kongresi, (12-15 Kasım 2019), Bildiriler*. II. Yay. Haz. Erdem Ünlen-Aytuğ Tokur. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2021:1351-1373.

Çelebi, Mevlüt. "Bir İtalyan Generalinin Türkiye Anılarındaki Yanlışlar". *Tarih İncelemeleri Dergisi*. XVI (2001): 105-112.

Çelebi, Mevlüt. *Millî Mücadele Döneminde Türk-İtalyan İlişkileri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 2002.

Çınar, Bedirhan. "Türkiye İçin Dövüşen İtalyan Generali". *Milliyet*, 4 Ocak 1959.

Giustiniani, Filippucci. "Tragiche visioni a traverso la Valle del Mendro". *Il Messaggero*, 3 Novembre 1922.

Giustiniani, G. Filippucci. *Dieci anni di viaggi nel Levante (1914-1924)*. Roma: Editrice M.Carra & C. Di Luigi Bellini, (ty.)

M. Şefik. *İstiklâl Harbi'nde 57.Tümen ve Aydın Milli Cidali*. II. İstanbul: Askeri Matbaa, 1937.

Şimşir, Bilal N. *Atatürk ile Yazışmalar I (1920-1923)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını, 1981.

Sözlü Kaynak

Adı-Soyadı: Mustafa Bilgin

Doğum Yeri-Tarihi: Kuşadası-1323 (1907)

Görüşme Yeri-Tarihi: Kuşadası-15 Ekim 1987.

Yazar Hakkında / About Author

Prof. Dr. Mevlüt ÇELEBİ | Ege Üniversitesi |

mevlutcelebi[at]yahoo.com | ORCID: 0000-0001-8244-661X

Ürgüp/Nevşehir'de doğdu. Lisans eğitimini Ege Üniversitesi Tarih Bölümü'nde yaptı. Doktorasını Dokuz Eylül Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra Manisa'da Celal Bayar Üniversitesi'nde çalıştı. 2007 yılında Ege Üniversitesi'ne döndü. Şu anda aynı üniversitede Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde çalışmaktadır. Bilimsel çalışmaları ağırlıklı olarak yakın dönem Türkiye-İtalya ilişkileri hakkındadır. Millî Mücadele dönemi ilişkilerini doktora tezi olarak inceledikten sonra iki dünya savaşı arası dönem Türkiye-İtalya ilişkileri hakkında araştırmalarına devam etmektedir. Pek çok defa İtalya'ya araştırma yapmak üzere gitmiştir. İtalya'da Dışişleri Bakanlığı ve Ordu Arşivlerinde çalışmıştır. Prof. Dr. Çelebi'nin Türkiye-İtalya ilişkileri dışında Millî Mücadele dönemi, Atatürk heykelleri, hatıralar ve Türk basını hakkında pek çok kitap ve makalesi yayınlanmıştır. Çeşitli uluslararası toplantılara katılarak bildiriler sunmuştur.

Prof. Dr. Mevlüt ÇELEBİ | Ege University |

mevlutcelebi[at]yahoo.com | ORCID: 0000-0001-8244-661X

He was born in Ürgüp/Nevşehir. He completed his undergraduate education at Ege University, Department of History. After completing his PhD at Dokuz Eylül University, he worked at Celal Bayar University in Manisa. In 2007, he returned to Ege University. He is currently working at the Department of History, Faculty of Literature at the same university. His scientific studies are mainly on the recent relations between Türkiye and Italy. After analyzing the relations of the period of the National Struggle as his doctoral thesis, he continues his research on Türkiye-Italy relations in the period between the two world wars. He has traveled to Italy many times to conduct research. He worked in the Archives of the Ministry of Foreign Affairs and the Army in Italy. Apart from Türkiye-Italy relations, Prof. Dr. Çelebi has published many books and articles on the period of the National Struggle, Atatürk statues, memoirs and the Turkish press. He has participated in various international meetings and presented papers.

